

BLEK KLASSIFIKATSIYASI BO'YICHA 1-SINF KARIESI

Orifova Farziyo O'tkirbek qizi ¹

¹ Qo'qon Universiteti Andijon Filiali Tibbiyot fakulteti "Stomatologiya"

yo'nalishi 24-05 guruh 1-bosqich talabasi

E-mail: farzonaaripovva@gmail.com

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:13.03.2024

Revised: 14.03.2024

Accepted:15.03.2024

KALIT SO'ZLAR:

Diagnostika,
Stomatologiya,
davolash, tishlar,
yonoq, bakteriya,
gigiyenasi, og'iz.

Ushbu maqolada Blek klassifikatsiyasi bo'yicha 1-sinf kariesining xususiyatlari, sabablari, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi batafsil yoritilgan. 1-sinf karies asosan molyar va premolyar tishlarning chaynash sirtlarida hamda old tishlarning orqa yuzalarida uchraydi. Maqolada karies rivojlanishining asosiy omillari, zamonaviy diagnostika usullari, shuningdek, kariesni davolashda qo'llaniladigan konservativ va zamonaviy texnologiyalar muhokama qilingan. Shuningdek, maqolada 1-sinf karioz kovaklarini restavratsiya qilish va plombalash jarayonlari ham batafsil bayon etilib, stomatologik amaliyotda qo'llaniladigan materiallar va ularning afzalliklari ko'rsatib berilgan. Ushbu maqola stomatologlar, tibbiyot talabalari va og'iz sog'lig'iga e'tibor beruvchi shaxslar uchun foydali ma'lumotlarni taqdim etadi.

KIRISH. Stomatologiyada karieslarni aniqlash va davolash bo'yicha eng samarali tizimlardan biri Blek klassifikatsiyasi hisoblanadi. Bu tizim 1891-yilda amerikalik stomatolog Greene Vardiman Black tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, bugungi kunda ham stomatologiyada keng qo'llaniladi. Klassifikatsiyaning birinchi sinfi—1-sinf karies—tishlarning tabiiy yoriqlari va chuqurchalarida yuzaga keladigan shikastlanishlarni o'z ichiga oladi. 1-sinf karies, xususiyatlari asosan, molyar va premolyar tishlarning chaynash sirtlaridagi tabiiy yoriqlarda paydo bo'ladi. Ushbu turdagi kariesning asosiy belgilarini quyidagicha aniqlash mumkin: Shikastlanish joylari: Chaynash sirtlari (molyar va premolyar tishlar). Old tishlarning (kesuvchi yoki it tishlari) orqa yuzasi. Lingval (til tomoni) va bukkal (yonoq tomoni) chuqurchalari.

Tashqi ko'rinishi asosan ikkiga bolinadi: Rang o'zgarishi: Shikastlangan joy odatda jigarrang, qoramtir yoki oq dog'lar ko'rinishida bo'ladi.

Shikastlanishning chuqurligi: Dastlabki bosqichda faqat emal qatlamiga ta'sir qiladi, lekin vaqt o'tishi bilan dentinga o'tib, og'riqni keltirib chiqaradi. Tishlarning yoriqlari va

chuqurchalarini tozalash qiyin bo'lgani sababli bakteriyalar bu joylarda to'planib, karies rivojlanishiga olib keladi. Shirinliklar va yopishqoq mahsulotlar bakteriyalarni oziqlantiradi va kislotali muhit shakllanishiga sabab bo'ladi. Tish tuzilishining xususiyatlari: Tabiatan chuqur yoriqlarga ega bo'lgan tishlarda karies rivojlanishi ehtimoli yuqoridir. Genetik moyillik: Emalning kuchsizligi yoki minerallar kamligi karies rivojlanishini tezlashtirishi mumkin. Diagnostika va Tashxis 1-sinf kariesni aniqlash uchun stomatologlar quyidagi diagnostika usullaridan foydalanadilar: Vizual ko'rik: Yoriqlarda yoki chuqurchalarda rang o'zgarishi va qora nuqtalar mavjudligi kuzatiladi. Zondlash: Maxsus stomatologik zond yordamida shikastlangan joylar tekshiriladi. Agar zond yopishib qolsa yoki yumshoq to'qimalar aniqlansa, bu karies mavjudligini ko'rsatadi. Rentgen tekshiruvi: Kariesning chuqurligi va dentinga yetib borgan-bormaganligini aniqlash uchun ishlatiladi. Lazerli diagnostika: Zamonaviy usul bo'lib, tishning chuqur qatlamlarida yashirin karies mavjudligini aniqlashga yordam beradi.

Davolash usullari asosan 1-sinf kariesni davolashda quyidagi bosqichlar amalga oshiriladi:

Shikastlangan to'qimani olib tashlash:

Stomatolog maxsus bur yoki lazer yordamida kariesli qatlamni olib tashlaydi.

Tishni tiklash: Kompozit plomba materiallari: Tishning tabiiy ko'rinishini saqlab qolishga yordam beradi. Amalgama plomba: Kamroq qo'llaniladi, lekin mustahkamligi yuqori. Fissuralarni yopish: Profilaktik chora sifatida molyarlardagi yoriqlar maxsus himoya materiallari bilan yopiladi. Fluorli davolash: Emalni mustahkamlash va kariesni oldini olish uchun ishlatiladi. Profilaktika (Oldini olish choralari) 1-sinf kariesni oldini olish uchun quyidagi choralarga rioya qilish muhim: Tish gigiyenasiga rioya qilish: Kuniga ikki marta tish yuvish. Tish ipi va og'iz yuvish vositalaridan foydalanish. Ovqatlanish odatlarini nazorat qilish: Shirinliklarni cheklash va yopishqoq ovqatlardan qochish. Kaltsiy va fosfor boy mahsulotlarni iste'mol qilish.

Doimiy stomatologik tekshiruvlar:

Har 6 oyda stomatologga tashrif buyurish.

Fissuralarni yopish:

Chuqur yoriqlari bo'lgan bolalar uchun profilaktik plombalar tavsiya etiladi.

Stomatologiyada 1-sinf kariesni davolash uchun zamonaviy texnologiyalar qo'llaniladi: Air Abrasion: Havo oqimi yordamida kariesli to'qimalarni olib tashlash. Ozonoterapiya: Karies bakteriyalarini yo'qotish uchun ozon ishlatiladi. Lazer plomba: Jarayon tezroq va og'riqsiz kechadi.

Xulosa qilib aytishim mumkinki: Blek klassifikatsiyasi bo'yicha 1-sinf karies stomatologiyada eng ko'p uchraydigan muammolardan biridir. Gigiyenaga rioya qilish, muntazam profilaktik tekshiruvlardan o'tish va to'g'ri ovqatlanish ushbu kariesni oldini olishning eng samarali usullaridir. Yangi texnologiyalar yordamida esa 1-sinf kariesni

=====

davolash nafaqat samarali, balki qulay va estetik bo‘lib bormoqda. Stomatologiyada 1-sinf Karioz Kovaklarini Restavratsiya qilish Blek klassifikatsiyasi bo‘yicha 1-sinf karioz kovaklari molyar va premolyarlarning chaynash sirtlarida, shuningdek, old tishlarning orqa yuzalaridagi tabiiy yoriqlar va chuqurchalarda joylashgan karies natijasida yuzaga keladi. Ushbu turdagi kovaklarni restavratsiya qilish tishning funkcionalligini tiklash va kelajakdagi shikastlanishlarning oldini olish uchun muhim ahamiyatga ega.

1-sinf Karioz Kovaklarini Restavratsiya qilishning Maqsadi

Tishning chaynash funksiyasini tiklash.

Estetik ko‘rinishni saqlab qolish.

Qolgan sog‘lom to‘qimalarni himoya qilish.

Kariesning takrorlanishini oldini olish.

Restavratsiya qilish bosqichlari 1-sinf karioz kovaklarini restavratsiya qilish jarayoni bir nechta muhim bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

Tashxis va Kovakni Baholash

Vizual va zondlash tekshiruvi: Kovakning joylashuvi, chuqurligi va tarqalganligini aniqlash uchun qo‘llaniladi.

Rentgen tekshiruvi: Karies ditinga qanchalik chuqur kirganligini aniqlashga yordam beradi.

Lazer yoki fluorescent diagnostika: Yashirin karieslarni aniqlash uchun qo‘llaniladi.

Anesteziya (Og‘riqsizlantirish)

Kovak chuqur bo‘lsa va ditinga yetgan bo‘lsa, lokal og‘riqsizlantirish qo‘llaniladi. Bu bemorning qulayligini ta’minlash uchun muhimdir.

Kovakni Tayyorlash

Kariesli to‘qimani olib tashlash:

Bur, lazer yoki havo abrazivasi yordamida shikastlangan qatlam olib tashlanadi.

Sog‘lom to‘qimalarni maksimal darajada saqlashga harakat qilinadi.

Kovakni shakllantirish:

Tishning tabiiy

anatomik tuzilishini tiklash uchun kovak kerakli shaklga keltiriladi.

Fissuralar va chuqurchalar maksimal tozalangandan so‘ng, to‘qimalar silliqatlanadi.

Izolyatsiya qilish

Tishning atrofidagi namlikni oldini olish uchun rezina dam (rubber dam) qo‘llaniladi. Bu plombalarning yaxshi yopishishini ta’minlaydi.

Plomba qo‘yish

1-sinf karioz kovaklarini tiklashda quyidagi materiallardan foydalaniladi:

Kompozit materiallar:

Tishning tabiiy ko‘rinishini ta’minlaydi va estetik jihatdan eng yaxshi tanlov hisoblanadi.

=====

Yaxshi yoritilgan muhitda qatlamlab qo'llaniladi va har bir qatlam maxsus nur bilan polimerlanadi.

Amalgama materiallar:

Chidamliligi yuqori, lekin estetik ko'rinishi sababli kamroq qo'llaniladi.

Shisha ionomer tsement (GIC):

Fluor ajratib, emal va dentinni himoya qiladi. Odatda bolalarda yoki chuqur fissuralar uchun ishlatiladi.

Polimerizatsiya (Qotirish)

Agar kompozit material ishlatilsa, har bir qatlam maxsus LED nur yordamida mustahkamlanadi. Bu materialning mustahkamligi va chidamliligini oshiradi.

Chaynash yuzasini qayta tiklash

Restavratsiyadan so'ng tishning chaynash funksiyasini tiklash uchun anatomik shakl tiklanadi.

Tishning boshqa tishlar bilan kontakt zonasiga mos kelishini tekshirish uchun maxsus karbon qog'ozdan foydalaniladi.

Silliqlash va Polirovka

Plomba materiali silliqlanib, tish yuzasi tekislanadi.

Polirovka orqali materialning yuzasi silliq bo'lib, bakteriyalarning yopishishi kamayadi. Restavratsiya uchun ishlatiladigan materiallarning afzalliklari va kamchiliklari. Material turi Afzalliklari Kamchiliklari

Kompozit material Estetik, tabiiy ko'rinish. Namlikka sezgir, biroz qimmat.

Amalgama Juda chidamli, uzoq muddatli. Estetik jihatdan kamchilikli.

Shisha ionomer tsement Fluor ajratib, kariesni oldini oladi. Chidamliligi nisbatan past. Restavratsiya jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatolar

Kovakning to'liq tozalanmasligi: Kariesli to'qima to'liq olib tashlanmasa, takroriy karies rivojlanishi mumkin.

Plomba materiali noto'g'ri joylashuvi: Bu chaynash vaqtida noqulaylik yoki tishlarning noto'g'ri kontaktiga olib kelishi mumkin.

Izolyatsiya yetarli darajada bo'lmasligi: Namlik plombaning yopishishini pasaytiradi.

Profilaktika va Restavratsiya sifati uchun tavsiyalar

Gigiyenaga rioya qilish: Har kuni tishlarni tozalash va tish ipidan foydalanish kerak.

Tish tekshiruvlaridan o'tish: Har 6 oyda stomatologga murojaat qilish.

Fissuralarni yopish: Profilaktik chora sifatida yoriqlarni maxsus plombalar bilan yopish tavsiya etiladi.

Fluorli vositalar: Tishlarni mustahkamlash va kariesni oldini olish uchun fluor o'z ichiga olgan mahsulotlardan foydalanish.

=====

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." *International Journal on Orange Technologies* 3.12 (2021): 211-216.
2. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 11. 2022.
3. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.4 (2022): 70-81.
4. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.3 (2022): 288-296.
5. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
6. [LIBRARY.ZIYONET.UZ](https://library.ziyonet.uz)
7. Chat GPT